

scheiding van het Ned. Herv. Kerkgenootschap ook in de Doleantie van 1836 tot stand is gekomen;
d. echter tevens erkennende, dat zulk een scheiding niet uit maar veeleer insluit eene roeping tegenover hen, die mede door onze schuld met de scheiding van 1834 en de Doleantie van 1836 tot dusver niet medegingen;
e. overwegende, dat het verschil in beschouwing en behandeling van de nietmedegangende leden en het daarmee samenhangende verschil in methode van reformatie geen verandering mag wezen voor de Kerkelijke vereniging;
f. besluit ten aanzien van het eerste der door den Voorzitter aan de orde gestelde zaken, dat geen overwegende bezwaren het onderhandelen over de vereeniging verhinderen.

Dit voorstel was correct in den vorm. Het was ingekomen een verzoek om niet tot definitieve beslissing, maar een aanzoek om te onderhandelen.

Hier toe bepaalt zich dit voorstel. Het slaat, gelijk het behoort, op het ingekomen aanzoek.

Het is beleefd en humaan en Christelijk. Het begint niet, met een men samen gaat spreken, allerlei verklaring af te vergen, alsof men broederen wantrouwt, maar spreekt, gelijk het behoort, *eigen overtuiging* onbewimpeld uit, als om te zeggen: »Weet wel wat ge aan ons hebt?»

En eindelijk, het brengt het bestaand verschil terug tot de juiste proportiën. Wat ons verdeelt, karakteriseert Baynick als »een verschil in beschouwing en behandeling over de niet medegangende leden en een daarmee samenhangend verschil in methode van reformatie», en dit onder de geheel Schriftuurlijke verklaring, dat zulke geen oorzaak van gedeeld leven mag zijn.

Elk onzer zou dit voorstel als uitgangspunt van nadere onderhandeling met vreugde hebben aangenomen.

Op soortgelijk standpunt plaatste zich het voorstel-Van Andel.

De Synode, oordeelende dat de Ger. Kerk in Nederland zich na 1834 opnieuw heeft geopenbaard, acht het in verband tot art. 27-29 onzer Belijdenis de roeping der doleerenden broeders om zich met deze Kerk te vereenigen, en oordeelt dat het hare eigene roeping is, om hun den weg hietoe te baten, voor zoover zulke zonder prijsgeving van de eenheid en orde der Kerk mogelijk is.

Nader oordeelt de Synode, hoewel geenszins ontkennende, dat de eigenaardige verhouding der Doleerenden Broeders tot de leden der plaatselijke, als Nederlands Hervormde bekende staande gemeenten, practische bezwaren met zich brengt in geval van hunne vereeniging met de door haar vertegenwoordigde Kerk;

nochtans gehoord hebbende de verklaring der Doleerenden Broeders, nedergelegd in de Acte hunner voorloopige Synode;

dat zij zich ten volle van het Genootschap van 1816 hebben afgescheiden, en hoewel met de plaatselijke gemeenten zich kerkelijk één rekenende, nochtans slechts zulke leden tot de volle gemeenschap der Kerk toelaten, die hietoe volgens belijdenis en wandel gerechtigd zijn;

overwegende verder, dat hunne eigenaardige verhouding tot de plaatselijke gemeenten niet geacht kan worden met de Gereformeerde beginselen in kennelijke strijd te zijn, en bedenkende, dat ook in onze Kerk te dezen opzichte verschil van practijk bestond en nog verschil van meening bestaat;

dat genoemde eigenaardigheid geen overwegend bezwaar oplevert om met genoemde Broeders in onderhandeling te treden over de voorgestelde vereeniging.

Ook dit komt op het eenig in geschil zijnde punt neer: Bestaat er bezwaar, om samen over de vereeniging in nadere onderhandeling te treden? en ontkennt dat hietoe overwegend bezwaar bestaat.

Ook dit voorstel vergt geen verklaringen en stelt geen conditiën, maar spreekt slechts uit, op welk standpunt men zelf staat, en hoe men van dit standpunt de zaak beziet en de vereeniging opvat.

En eindelijk ook dit voorstel constateert het verschil wel, maar erkent dat dit verschil niet de Gereformeerde beginselen als zodanig kwetst.

Voortzetting der onderhandeling zou ook bij aanneming van dit voorstel aanstands aanvaard zijn, en zou waarschijnlijk tot goede uitkomsten hebben geleid.

Het voorstel-Lindeboom luidde aldus:

De Synode, zich bewust van de onoverbreke-lijke eenheid in Christus met alle geloovigen, waar en in welke kerken en kringen ook verspreid,

stemt ten volle in met al wat de Ned. Ger. broeders in hun gewichtvol adres zeggen van de noodzakelijkheid van Godswege der kerkelijke eenheid van alle kindren Gods, bijzonder die dezelfde belijdenis hebben verkregen.

't Is daarom haar biddend verlangen, dat spoedig de blijde ure aanbreke, waarin alle belijders der Geref. leer, ter plaatse en in geheel het land, zich als de één zelfde kerk openbare; en zij zelve acht het hare heilige roeping daartoe te doen al wat zij mag en kan.

Met blijdschap en dankbaarheid aan het verheerlijkt Hoofd der Gemeente begroet de Synode het heuglijk feit, dat Ned. Ger. broeders en kerken zich hebben losgemaakt van de organisatie van 1816, en nu tot kerkelijke eenheid begeren te komen met de in 1834 door den Heere opnieuw geopenbaarde Geref. Kerk, in deze Synode vertegenwoordigd.

Tot eene ware, ongedeelde vereeniging acht de Synode het echter noodig, dat alle misverstand ophoude: door het verdwijnen van alle oorzaak en aanleiding tot de meening dat de »Ned. Ger. Kerken», in strijd met de Belijdenis, bijzonder met art. 28, zich plaatselijk nog ééne Kerk achten met degenen die niet van de Kerk zijn.

Daarom noodigt zij de »voorloopige Synode» van Ned. Geref. Kerken uit, met al den drang der liefde Christi:

zich één te verklaren met deze Synode in de overtuiging, dat het roeping is van allen die de belijdenis der Geref. Kerk als de hunne erkennen, »zich af te scheiden van degenen

die niet van de Kerk, zijn, en zich te voegen tot deze Vergadering (de ware Geref. Kerk) hetzij op wat plaats God ze gesteld heeft»; en dienvolgens zich los te maken van alle kerkelijke samenleving» met het Ned. Herv. Kerkgenootschap in zijn geheel en met alle deszelfs plaatselijke gemeenten; dewijl deze alle, ook al mochten zij grootendeels of geheel bestaan uit belijders der Geref. leer, met uitzondering der Koninklijke heerschappij van onzen Heere Jezus Christus moeten verloochenen, uit kracht van dat onchristelijk kerkverband.

De Synode, eenheid van gevoelen te dezer zake uitgangspunt stellende, verklaart zich ten volle bereid tot overvrijde onderhandeling:

met de bede, dat de Heilige Geest ons weldra leidde tot kerkelijke eenheid om één van hart en zin met alle macht te arbeiden tot vergadering van alle geloovigen, tot zoeken en redden van de afgedwaalde kinderen des Koninkrijks, en tot toebrenging van allen die den éénigen Naam ter zaligheid nog niet kennen.

Ook in dit voorstel sprak het hart, sprak welwillendheid, sprak waardeering.

Het vraagt geen verklaring dan uit liefdesdrang, maar constateert wat verklaard en geschied is, en zegt hoe dit verklaarde en gebeurde wordt opgevat.

En eindelijk het resumeert het verschil tot één practisch punt, waarover de discussie voor nadere onderhandeling wordt opengelaten.

Ook bij doorgaan van dit voorsel, zoo derhalve onzerzijds tegen onderhandeling misschien geen onoverkomelijke bedenking zijn gerezen, en de nadere bespreking had kunnen leiden tot een duidelijker formulieren van het punt in geschil.

Datzelfde mocht misschien ook gehoopt, zoo men Ds. Gispren ware gevolgd. Hij stelde voor:

Aangezien de gemeenten der Christelijke Gereformeerde Kerk van den beginne aan nooit zich hebben afgescheiden of willen afscheiden van de ware Kerk des Heeren, de Gereformeerde Kerk in ons land;

maar de Nederlandsche Hervormde Kerk, na de organisatie van 1816, noch als geheel gedacht, noch hare plaatselijke gemeenten erkenden of erkennen als de ware Kerk des Heeren, en er op dit punt nog verschil bestaat met de Nederdutch Gereformeerde Kerken, zoo oordeelt de Synode, aan de eventuele te hennemen deputaten op te dragen, dat het van de zijde der Christelijke Gereformeerden eene behoefte is, dat:

de Ned. Gereformeerde broeders duidelijke verklaren art. 27-29 der Gel. Bel. in dien zin op te vatten, dat het de plicht der geloovigen in onzen tijd is zich af te scheiden zoowel van de plaatselijke Nederlandsche Hervormde Gemeente, wegens het gemis van de rechte forme der Kerk, als van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap in het algemeen.

Tegen dit voorstel zou uiteraard én formeel én materieel eenige meerdere bedenking gerezen zijn, én zooverre ook dit voorstel, evenals dat van Beuker, een voorafgaande verklaring eischte.

Toch zien we niet in, dat dit onoverkomelijk bezwaar zou hebben opgeleverd. Immers in dit voorstel is het goede, dat het de hoogere eenheid en de continuïteit der Gereformeerde kerken in deze landen op den voorgrond stelt; dat het ons verschild constateerende, dit niet peremptoir acht; en in zijn afgeverge verklaring een eisch stelt, die mits »gemeente» als »geincorporeerd deel van het genootschap» worde verstaan, den weg tot overeenstemming niet afsluut.

Doch, neen, met geen dezer voorstellen nam de Synode genoegen.

Men had er geen vrede mee, om eigen standpunt duidelijk aan te geven; het verschil te constateeren; en een lijn aan te wijzen waarlangs de onderhandeling zich bewegen zou. Integendeel, zelf zou men vooraf, zelfs zonder ons gehoord te hebben, den knoop doorhakken, en aan alle onderhandeling moest voorafgaan een verklaring, waarin en waarmee wij onze eigen overbekende overtuiging rechtstreeks als in strijd met Gods Woord veroordeelden, om de overtuiging van onze medeonderhandelaren daarvoor in te ruilen.

Ja, men ging nog verder.

Niet alleen toch, dat men in zake de beginselen, vóór alle verdere onderhandeling, acte van submittie van ons vergde, maar ook in zijn verdere besluiten toonde men te handelen in het besef, alsof er toch niets van de vereeniging zou komen.

Let slechts op tweediei:

Bij alle verdere onderhandeling, zoo bepaalde men, zou de diep ingrijpende kwestie, of het hooger onderwijs van de kerk moest uitgaan, voor altoos in dien zin zijn te beantwoorden, dat de kerk niet slechts haar recht van medebenoeming en toezicht van onderzoek had, maar ook zelve rechtstreeks architectonisch optrad.

Dit zou een beding van het verdrag moeten worden, en de Generale Synode der toekomst voor altoos binden.

En dat niet bedocht was in den zin, dat alleen het godgeleerd onderwijs aan de kerke zou toebehooren, bleek terstond uit het sprekend besluit om zonder verlies te Kampen een Doctor aan te stellen in de letteren.

Over het besluit, dat de Synode in zake het Reglement van 1869 nam, zwijgen we dan ook met opzet.

Na de aanneming van het voorstel-Beuker had de discussie over dit onderwerp haar actualiteit verloren.

Zelfs op dit punt wilde men ons geen gewonnen spel geven.

En al sprak men hier ook minder categorisch, toch straalde ook in het op dit punt genomen besluit, daghelder door, dat de meerderheid op de Synode te Assen, het saamgieten van alle kerken in één genootschap, dat als zodanig bij den Staat zou optreden, niet wilde loslaten.

Toch zou dit besluit niet rechtstreeksch alle onderhandelingen hebben afgebroken,

overmits te dezen opzichte althans aan de Deputaten vrijheid was gelaten.

Maar dit alles baatte niet.

Het voorstel-Beuker had den grendel reeds op de deur geschoven.

Wat men verder besloot, nam er dien grendel niet weer af.

De vraag rijst vaneell, wat ons nu te doen staat.

En dan, dunkt ons, kan er geen ander antwoord gegeven, dan dat we stil en rustig hebben te wachten, tot dezelfde Synode die de deur voor ons dichtgrendelde, door eigen overtuiging gedrongen, die deur weer voor ons ontgrendelt.

Verdere stappen kunnen onzerzijds niet gedaan worden.

Zonder te willen treden in de houding, die door de Deputaten der Utrechtsche Synode zal worden aangenomen, durven we toch nu wel reeds voorspellen, dat ze weinig anders zullen kunnen doen, dan met diep leedwezen de weigering constateeren, en de verdaagde Synode, straks saamkomend, zal weinig anders kunnen doen, dan hiervan acte nemen.

De poging tot verbodering en ineen-smelting is eenvoudig mislukt.

Men wilde ze bijknaar niet, dan tot een prijs, dien men vooraf wist, dat we als eerlijke mannen niet konden noch mochten kwijten.

Wat zou het dan baten, of we nogmaals aanklopten?

We zijn de minsten geweest.

We hebben onzen broeders alle eer gegeven.

We zijn met onze verklaringen hun zoo na doonlijk aan het hart getreden.

We hebben onze schuld niet verbloemd.

We hebben hen gerocht en gesmeekt op den roerendsten toon dien het hart ons ingaf.

En toch zenden ze ons van voor hun poorte weg.

Hiermee is, dunkt ons, voor de kerken der doleantie de tijd van afwachten gekomen. Een tijd, waarin zij zich te spenen hebben aan al wat bitter en onheiligh kon zijn.

Waarin we met verdubbeling van kracht waken mogen, dat geen onbroederlijk woord over onze lippen kome en geen booze concurrentieucht ons oog verblinde.

Een waarin we voorts, in stede van nog langer te Assen aan te kloppen, ons met onze smeekingen en gebeden blijven wenden tot den Heere der heirscharen, wiens de macht des Geestes en de kracht der innerlijke overreding is, om ook in het hart onzer broeders, zelfs van broeder Beuker, broederlijker zin jegens de broeders, die een anderen weg bewandelen, te doen geboren worden.

Prijsgewezen doen we dus ons ideaal nog volstrekt niet.

Ons gescheiden leven is en blijft *sonde voor God*; is beleediging van de liefde Christi, een hoonen van de nagedachtenis onzer vaders en martelaren; en verspelen van onze nationale toekomst; en een bederven van den geest onzes volks.

Maar drie jaren althans hebben we nu stil te zitten.

Dan daagt er weer een Synode van Christelijke Gereformeerde zijde.

Een we kunnen, we willen de schoone hoop nog niet waarvel zeggen, dat de broeders, die dan saamkomen, een ander oog op den toestand zullen hebben, en zullen weigeren langer de verantwoordelijkheid te dragen voor wat de Synode van Assen bestond.

Ons oordeel wordt ingeroepen over de vraag, of bestuurders van kerkelijke kassen voor de gebouwen, die ze aankopen of stichten, jaarlijks zekere som mogen uitkeeren, ten einde bij eventuele brandschade vergoeding van onkosten te erlangen.

Deze vraag beantwoorden we, zonder aarzelen, in bevestigenden zin.

Een onderlinge overeenkomst met zeker aantal personen, om de brandschade, aan hun gemeenschappelijke panden belopen, telken jare onder elkaar om te slaan of door een vaste bijdrage te dekken, komt ons voor in elk opzicht geoorloofd te zijn, en nu de gelegenheid er voor zoo gemakkelijk is, zelfs plichtmatig.

Een volgend maal hoopen we dit oordeel nader te staven; maar nu reeds wilden we onze meening ten beste geven.

Het gevaar van brand dreigt elk oogeblik.

KUYPER

Uit de Pers.

Ook het moderne weekblad *De Hervorming* geeft zijn opinie ten beste over de vraag om voorbidding voor de Koloniale Overheid door den minister Keuchenius in de *Staatscourant* geplaatst.

De redactie zegt er van:

De Minister van Koloniën heeft door middel van de *Staatscourant* het Nederlandsche volk van de aanstaande lusscheping van den nieuwbenoemden Gouverneur-Generaal kennis gegeven. Hij deed dit, opdat men, hetzij in de openbare godsdienstige vergadering, hetzij in de binnenkamer dien hoogen ambtenaar in den gebede mocht gedanken; dat zijn reis voorspoedig en zijn beleid Nederland tot roem, Indië tot heil, den Koning der Koningen tot verheerlijking mocht zijn.

Dergelijke mededeelingen zijn men in de *Staatscourant* niet gewoond, en vooral is men er niet aan gewend van een minister een dergelijken toon te vernemen. Al wat officieel is mag naar vele meening niet dan strak en leud zijn, gespeeld aan alles wat de warmte en levendigheid eener persoonlijke overtuiging zou kunnen verraden.

Dat een lid der Kamer uiting geeft aan de eene of andere godsdienstige overtuiging kan er nog even door, ofschien ook dit velen reeds doet meesmiltien; maar een minister des konings, die als zodanig op zijn manier en in zijn eigen bewoordingen van godsdienstigen als blijkt geeft, doet velen oppringen met een: de constitutie is in gevaar! als werd een aanslag op de vrijheid van godsdienst en gewezen beraamd en

als liep de erkenning der gelijkheid van alle Nederlandsche burgers voor de wet dichtig gevaar.

Wij erkennen, dat de heer Keuchenius als lid der Kamer door zijn zalvende breedsprakigheid meermalen aanzienlijk heeft gegeven tot rechtmatige orgaan. Hij heeft daar menigmaal een taal gevoerd, die wij in de bijeenkomst der volksvertegenwoordigers even hardelijk vinden als op den kassel, en meeningen verhoord, die ons daar evenzeer tegen de borst stuiten, als het geval zou zijn, wanneer wij ze in de kerk vernamen. Wij hopen hardelijk, dat hij, nu de kolom men van de *Staatscourant* tot zijne beschikking staad, zich eenigzins zal weten te matigen. In dit opzicht echter beklupt ons, als wij den breed gevulden volzin in die anders korte mededeeling lezen, wel eenige vrees.

Dat hij voor 't overige ook in dit stuk zich geeft, zoals hij is, valt, dunkt ons, eer te prijzen dan te lasten. Zoo het wenschelijk zijn, dat Mr. Keuchenius als minister een ander persoon bleek te zijn, en andere neigingen toegedaan, dan waarvan zijne houding in de Kamer getuigt? Het zou niet pienter voor zijn karakter, en een karakterloos minister houden wij voor gevaarlijker dan enige mededeeling of aanschrijving in de *Staatscourant*. Niemand ook heeft recht het te verdragen, dat de Minister van Koloniën een bekekenmaking in het daaraan verbonden verzoek zoo geheel in zijn eigen toon geschreven en draagt zoo geheel den stempel van 's ministers eigenaardige persoonlijkheid, dat wij ons zouden verbazen om de taalveit van wie er door verast mocht wezen.

In dit oordeel is een waardeering merkbaar, die ons goed doet.

Ja, de lof gaat nog verder:

't Is zeer te begrijpen, dat Mr. Keuchenius het gewicht zijner verantwoordelijkheid als minister van koloniën in dezen tijd gevoelt; dat hij met zijne antwoorden in koloniale zaken en de adviezen, die hij er in gaf, dubbel gewicht. Dat die besef in verband met de benoeming en de afzwaai van den nieuwen Landvoogd bij hem onmiddellijk den gebodsvorm aaneemt — wij zouden van de vroomheid der kringen, waartoe hij behoort, niets moeten weten, om dat omgifsins bevreemdend te vinden en voor ons zelfs aan de eigenaardigheid van het godsdienstig (even vreemd moeten zijn) luiden, dat hij die konde begripen en niet wisten te waardeeren. Wij meenen het zelfs te kunnen begrijpen, dat hij er behoefte aan gevoelde, om met hem, die eens geestes met hem zijn en zijne verantwoordelijkheid mede besfeffen kunnen, in den gebede niet te vereenigen. Wij voor ons zouden in dergelijk geval een krachtig en ernstig woord aan de Nederlandsche natie, waarin de belangen van Indië naar op het hart gebonden werden, natuurlijker hebben gevonden: een aanschrijving desnoods aan alle on derwijzers, volkleeraars en godsdienstleeraars, waarin op de noodzakelijkheid gewezen werd, om de kinderen des volks meer met Indië bekend te maken en het onse verplichtingen tegenover de Koloniën levendiger te doen gevoelen of wat er in dien trant mocht te bedenken zijn; voor ons zou iets dergelijks natuurlijker zijn geweest.

Den godsdienstigen van Mr. Keuchenius echter ligt de opzettelijke gebodsvorm nader dan den onzen, en hij heeft aan het gebod bovendien een andere waarde dan wij. Doch nu dit eenmaal zoo is — wel, al wat er bedenkelijks ook is, zouden wij hem bijkans kunnen vergeven, alleen omdat hij eens breekt met den officieel sleur en de taal sprekt van een menschenhart, zij 'dan ook het hart van een orthodox mensch.

Toch levert de redactie ook kritiek:

Doch bedenkelijks blijft ook voor ons aan zijn schrijven leven.

Dadeeljk gevaar voor de godsdienstvrijheid, voor schending der gewetensvrijheid kunnen wij, hoe nauwkeurig wij er het gehoorzaamde stuk ook op aanmerken, er niet in ontdekken.

Doch van tweeën één.

De minister zal of telkens behoefte voelen om zijne regeringsgedenken van zoortelijke mededeelingen te doen vergezeld gaan, waarbij soortgelijk verzoek staat ingedrukt; of hij zal zich daarbij tot enkele gevallen bepalen, tot die, welke hem het gewichtigst voorkomen.

Doet hij 't laatste — ja, dan zouden wij sonderlinge dingen kunnen zien gebeuren.

Niet alleen zal de minister aanwijzen, wat van genoestaam gewicht zou zijn om in den gebede te worden opgenomen, maar 't zou kunnen geschieden dat dit dingen waren, waarbij hij op minder overdeele instemming zou kunnen rekenen, dan bij deze benoeming het geval schijnt te zijn.

Zou het niet zijne schuld zijn, dat dan het gebed werd betrokken in den politieke strijd, en zal hij 't kunnen voorkomen, dat er niet hem en tegen hem zullen bidden?

Wij herinneren ons uit onze vaderlandsche geschiedenis, dat het gebed tot zulk een wapen in den politieke strijd werd verlaagd.

Stellen wij het eerste geval, dat de minister doorvoert voor zijne handelingen een bijzonder gebed vraagt, dan zal behalve het suvel van zooveen nog een ander onoverbiddelijk voor de deur liggen.

Dan zal hij, wanneer mededeelingen, als thans de *Staatscourant*, er een van zijne land-bedeelde, aanhoudend door hem gedaan worden, er mede schuld aan worden, dat zij allengs tot staande indrukkingen zonder betekenis, godsdienstklanken zonder godsdienstigen zin worden, alleen voor dat soort van godsdienstigen geen reden van ernst, voor wie de godsdienstige phrase in 't gemeen geen oorzaak van ergenis is.

Wij zeggen het met verschuldigen eerbied, maar, al verdragen wij 's ministers ernstig godsdienstigen zin niet, aan de gevearen der phrase staat hij bloot, als hij reeds in dit kleine stukje in de *Staatscourant* toont, bijzondere voorliefde te hebben voor wat ouderwetsch klinkt.

In vroegere tijden toch was het, dunkt ons, natuurlijker en eer welgemeend, wanneer men iemand, die een verre reis ging ondernemen, bepaaldelijk toebad, dat het een voorspoedige reis mocht wezen. Het reis was toen ongewoon en avontuurlijker. Een reis naar Indië behoort thans tot de meer gewone dingen.

Dit, en nog wel een en ander meer, zou ons zeggen: hier nog dan zulk een mededeeling in de *Staatscourant* zullen wij 's ministers daden zien genen van den onafhankelijken en kloeken zin, dien niemand hem, ondanks zijn vele sonderigheden, kan ontzeggen.

Klemt dit dilemma wel?

Het gebed voor de Koloniale Overheid ontbrek geheel. Dit te vragen is een verzoek, dat zich uit den aard der zaak niet repeteert.

En te meenen, dat de minister Keuchenius wekelijks een gebed zou vragen, is een casuspositie, die de redactie zelve niet, ernstig meent.

Nog lezen we in *De Hervorming*:

Het klassikaal Bestuur van Amsterdam had der Synode gevraagd, in hoeverre de doop der doleerenden door de Ned. Herv. kerk mocht erkend worden.

De vraag is ingegeven door een kerkelijke opvatting van den doop, die de onse niet is, maar wij erkennen, dat zij op het standpunt van gemeend klassikaal Bestuur van enig gewicht is en een antwoord eischt.

De Synode besloot den doop der doleerenden niet te erkennen, zoalzing dezen niet een erkend kerkgenootschap uitmaken.

Nu komt de vraag weder op: wat is eigenlijk een erkend kerkgenootschap?

Waar vindt men de tekenen die erkenning? Van wie kan zij af? Wij weten geen antwoord — wie weet er een?

Deze zaak is van actueel belang.

Kerkelijk kan een kerk een andere kerk alleen erkennen, als ze haar oordeel over Christelijke kerk te zijn.

Dit hangt dus van haar belijdenis af. Een staatsrechtelijk bestaat een kerk doordat ze bestaat, en rekent de regering met haar van het oogenblik af dat ze voldeed aan art. 1 van de wet van 1853.

Erkenning van regeringswege bestaat er niet.

In *De Hoop* trof ons dit entreffelt:

In het Amsterdamse *Protestantenblad* leest men als volgt:

»Volgens besluit van het Ministerie van Predikanten

is de morgenbeurt van Zondag 26 Augustus, in de Nieuwe Kerk te houden, aangewezen voor een dank- en bedestond met het oog:

op de bewaring van de Hervormde Kerken in Engeland en Nederland, tengevolge van de vernieling der »onoverwinnelijke» vloot in Augustus 1888;

op de handhaving van de Hervormde Religie als de voornaamste vrucht van den tocht van onzen Prius Willem III naar Engeland in het najaar van 1688, en op de bescherming van onze Kerk, en inzonderheid van onze Gemeente, gedurende de laatste lange tijden onderdrukt.

(Wij cursiveren. Red.)

WIERMA Voorzitter.

Zou dit zich noemde »Ministerie van Predikanten» er wel aan gedacht hebben, dat van ieder ijdel woord rekenschap moet worden gegeven en dat de Heere Zich niet laat bespotten. Om voorts de Doleerenden op een lijn te stellen met Spanjaarden en Arabieren, en een uitdruk van den Hoogen Raad, betreffende eenige kerkgebouwen, met de vernieling der Armada en Prius Willem's optreden in Engeland in 1688, is nog curieuzer dan men het van Dr. Vos e. a. zou verwacht hebben.

Misschien deed men beter met deze »inbeelden des harten» onbespoker te laten.

Maar het is zoo, ze zijn koptisch.

Prius Willem de Derde en Dr. G. J. Vos.

De Duitschers zouden zeggen: auszeichneter combinationsgeist!

KUYPER.

De Synode te Assen.

Aangaande de Synode van Assen leest men in *De Reeper*.

Maandag nam. heeft de Synode den arbeid hervat en gisterenavond niet ten einde gebracht, maar gastaakt tot Maandag nam. a. s. Vandaag gaan de meeste afgevaardigden naar huis of andere Gemeenten.

Onderscheidene Gemeenten in het Noorden worden dezen Zondag in het Evangelie gediend door led. n. en adv. leden van de Synode. Eenige leden zijn vertrokken, en hunne plaatsen zijn of worden door hun *secundi* (plaatsvervangers) ingenomen.

Dat de broeders naar huis verlangen, zult gij wel kunnen begrijpen. Doch er is nog vrij wat arbeid. Van de *Agenda* zijn nog overig:

A. Punt b-g.

D. Punt d-p. Ook moet het Rapport in zake de heiliging van den dag des Heeren nog gelezen en besproken worden.

Dezen keer hebben ook de Protesten veel tijd geëischt; en daar is er nog een dat misschien e. n. geheelen dag zal wegnemen. Van die soort zaken is ook veel te leeren, maar meest negatief (ontkenkend) d. i.: waarvoor men zich al zoo te wachten heeft.

Uit kleine dingen komt dikwerf de grootste moeite en schade voort. Met meer beleid en met meer ootmoed en liefde zou menig misverstand weggenomen menige tegenstand overwonnen zijn, en vele beroeringen zijn voorkomen, die nu jarenlang den vrede bannen uit de zielen en handen vol pijnlijk werk bezorgen aan kerkelijke vergaderingen. Blijkt er gebrek te zijn bij kerkeraden, het blijkt ook dat een of meer onverstandige, eigenzinnige en oproerige leden veel verdriet aan trouwe leeraars kunnen aandoen en den arbeid des Woords belemmeren.

Ook wordt het duidelijk, hoe noodig het is, goede, vaste, orde te hebben, en stipt zich daaraan te houden, opdat alle willekeur worde uitgesloten.

Het maken van vele bepalingen is nooit aan te raden. Doch menigwerf is het gemis van een duidelijke bepaling of regeling oorzaak van onvaastheid, slordigheid en verzuim of van vrije speling van eigendunkelijke inzichten en eigenaardige opvatting van recht en plicht.

»Laat alle dingen eindelijk met orde geschieden» — deze verneming der Schrift is zoo rijk van zin, en alle uren van elken dag is het noodig ze te behartigen.

Gewichtige besluiten zijn ook deze week genomen. In zake de vereeniging met de Doleerenden broeders is besloten: een Commissie te benoemen van 8 broeders, onder wie 3 van de praeadviseurs.

Bij eerste stemming verkregen de volstrekte meerderheid de br. pred. van Andel, Beuker, Gispren, Littooy en v. d. Linden; en van de praeadv., Baynick en de Cock. Een vrije stemming uit de overige praeadv., die allen (gelijk ook sommige ouderlingen) eenige stemmen hadden verkregen, leidde tot herstemming tusschen Wielenga en Lindeboom, van wie br. Wielenga werd gekozen. Men kan dus zeggen, dat de onderscheidene schakeeringen in de Commissie zijn vertegenwoordigd. Die broeders hebben een gewichtige taak; doch 't is hun tot gemak en der Kerk tot zekerheid, dat zij een nauwkeurig omschreven lastgeving hebben.

teloois is verklaard en de alleen wettige en nooit rechtens afgeschafte Kerkenordening van 1618 als regel voor Kerkregering te Doornspijk aangenomen is.

Aan Zijne Majesteit den Koning is door een tweetal Kerkenraden het onderstaand adres gericht. Ga uit al onze Kerken de bede op, dat de Heere God het hart onzer Konings neigende en Overheden stelle tot 'schilden der aarde'.

Mochten de Kerken zelf weder tot het zout der aarde en tot een stad op een berg gesteld worden!

Namens den Kerkeraad voornoemd,
W. SPRONK Jr. Sec.
Aan Zijne Majesteit den Koning.

Sire!
Met diepen eerbied naderen wij tot den troon Uwer Majesteit, bij de gracie Gods, Koning der Nederlanden, in dit merkwaardige jaar 1888, waarin gedachtenis gevierd wordt hoe vóór 300 jaar de 'Onoverwinnelijke Vloot' door den adem des Almachtigen verstoofd werd en hoe vóór 200 jaar Prins Willem III op één schip met de leuze 'voor den Protestantischen godsdienst en de vrijheden van Engeland' van den Engelschen troon ging bezit nemen.

Hooger steint het tot dank aan den Heere, dat Uwe Majesteit, als naamgenoot van dien doorluchtigen Vorst, in 1866 een besluit mocht tekenen, waardoor de vrijmaking onzer Kerken bevorderd werd, terwijl nu tot Ministers mannen groepeerd werden, die op schoolgebied voorstanders van het vrije onderwijs zijn. Juist dit dringt ons echter, als Kerkenraden der Hervormde Gemeente te Doornspijk, de aandacht Uwer Majesteit te vestigen op een feit, dat in de laatste maanden plaatsgreep en de vrijheid der burgers bedreigt.

Verschuilde Kerkenraden van Hervormde Gemeenten, terugkeerende tot de Kerkenordening naar Gods Woord, onder wier beginselen ons Vaderland gedurende twee eeuwen geleefd en gebloeid had, hebben van dit Besluit kennis gegeven aan Uwe Majesteit, overeenkomstig de verplichting hun opgelegd door de wet van 15 September 1853 (Staatsblad No. 102).

Van sommige dezer kennisgevingen zijn nu afschriften verstrekt aan de zoogenamde 'Synode der Ned. Herv. Kerk', wier rechtsbevoegdheid tegevoerde Kerkenraden, ofschoon nooit gewettigd, nog minder grond had sedert de indiening van bovengenoemde Besluiten.

Dit smartelijk verschijnsel dringt ons, Sire! thans met dergelijke mededeeling te wachten, totdat de vrije toegang tot den troon Uwer Majesteit weder geopend zij.

Wij achten het ongeoorloofd door toezending van deze stukken aan een oek door ons plichtverzuim toch reeds zo schuldige Synode, haar in hare inbedding te stijven en de zonden harer leden te vermeerdere door de middelen te verstrekken tot nieuwe banden over hen, die juist de Hervorming der Kerken begeren.

Gelijk vóór 300 jaar de vrijheid der Protestanten in Engeland bestreden, maar door Willem III bevestigd werd, wordt het aan Uwe Majesteit vergund, het aangevangen werk der Bevrijding onzer Kerken en de bevordering van het vrije onderwijs te mogen voortzetten, opdat dit jaar 1888 niet minder gedenkwaardig eindige dan 1588 en 1688 en niet tengevolge van den zinkenden toestand van land en kerk een smartelijke herhaling plaatsgrijpe van hetgeen een eeuw geleden geschiedde.

Dat verhoede de Almachtige! Zijn zegen dale op het Koninklijk Huis en ons Vaderland.

Uwer Majesteit gehoorzame dienaars.

Op Zondag 26 Augustus jl. smaakte de Nederdutchse Gereformeerde Kerk te Haarlem de vreugde, dat zij haar nieuw kerkgebouw — de Noorderkerk genaamd — in gebruik mocht nemen.

Het is een flink gebouw in de Ridderstraat, dat in het ruim en op de galerijen een acht-honderd menschen bevatten kan.

De eerste godsdienstvereeniging werd geleid door den vroegeren leeraar der gemeente, Ds. B. van Schelven van Amsterdam, die sprak over Hebr. 12 vs. 28 en 29.

De opkomst getuigde 's morgens en 's avonds van groote belangstelling.

De scriba van den kerkeraad,
H. DE VOS.

GELDERMALSEN. Nadat velen ter hand genomen hebben de afwijking van het ongedoel-juk der Haagsche synode van 1816 en weder-aanvaarding van het juk Jezü Christi der Dordtsche kerkenorde van 1618—19, heeft het ook ons, zeventien leden der Ned. Herv. en reeds vroeger intredende leden der genootschap, goedgedacht, een schrijven te richten li. 13 Ang. aan den kerkeraad der Hervormden, om de reformatie op grond van Gods Woord te aanvaarden, waarop genoemd bestuur afwijzend heeft beschikt, waarom een twintigtal leden onder opzien tot den Koning zijner kerken, Christus Jezus, een verzoek hebben gericht aan Ds. Eisma, Ned. Geref. predikant te Bennekom, om uit dit ledental een kerkeraad te benoemen, opdat nu voortaan Gods Woord en aloude kerkenorde kon gehandeld worden.

Met bewilliging van onzen geachten Ds. Eisma, heeft Ds. Raman, beroepen leeraar te Vlaardingen en Stad alth. Haringvliet, alhier twee avondbeurten vervuld, en hedenavond 29 Ang. een leetrijke waarheid uit Jerem. 23 : 3, over de reformatie besproken, waarna nog een zevental vaders van huisgezinnen toetraden.

Daarop heeft Z.E.w. de stemming geleid met gebod van schuld en afwijking en zijn tot onderlingen verkozen de broeders: H. van Walbeek, G. J. Zondag, J. van Doorn en tot diakenen K. van Soelen, G. Verweij, G. A. van Porenk.

Met eenparige stemmen ja, tot aller bevrediging, is dit werk in den naam des Heeren verricht. Terwijl bovendien nog de broeder H. van Walbeek, voornamelijk diaken bij wijlen Ds. Bakker, grond heeft afgestaan voor het bouwen eener noodkerk.

De Heere breide ons verder uit, naardien in deze streek vele kinderen Gods van elkander verwijderd onkerkelijk leven. Zegene de Koning zijner kerk onze pogingen en bevestiging Hijzelf voornoemde broeders in hun ambt, D. V. den 16 Sept. e.k. door onzen consulat of gemelden predikant.

De scriba,
G. A. VAN POREN,
H. VAN WALBECK.

Ingevolge opdracht der voorloopige Synode van Nederd. Geref. kerken, bijeengekomen te Utrecht den 25ten Juni 1888, brengen de ondergetekenden onder de aandacht dier

kerken, dat in De Heraut, onder de rubriek Officiële berichten uit de Nederd. Geref. kerken, behooren te worden ingezonden alle kerkelijke berichten, die voor het gemeenschappelijk leven onzer kerken van belang zijn; namelijk alles wat op kerkelijke verzoeken en verzoeken betrekking heeft; korte berichten aangaande hetgeen in classale vergaderingen besloten is; mededeelingen van deputaten; berichten aangaande conferentien in zake reformatie, diakonie enz., opdat de onderlinge belangstelling daardoor worde gevoed en de opbouw der kerken, mede langs dezen weg, bevorderd worde.

Vooral gelieve geen kerk, die tot reformatie kwam na de samenkomst der voorloopige Synode, te verzuimen hiervan aanstonds officieel bericht in te zenden.

Ook wordt er op aangedrongen, dat kerken, die geen dienaar des Woords hebben, bij verandering van haar adres daarvan in De Heraut kennisgeven.

En eindelijk gelieve de classen telkens te berichten wie als haar afvaardigers of correspondent is aangewezen of welke de roepende kerk der classe is.

Deze berichten zullen moeten geteekend zijn door den voorzitter of scriba van kerkeraad, classale vergadering of commissie, of wel door deputaten, en behooren des Donderdags vóór twaalf uur aanwezig te zijn op het bureau van De Heraut te Amsterdam.

De beschikbare ruimte in De Heraut bedraagt in het geheel slechts één of 1½ kolom in ieder nummer. Kortheid van formulering bevordert dus den spoed der opnemingen.

J. C. SIKKEL,
J. C. VAN SCHILVEN,
Scriba's Synodi.

Utrecht, 28 Juni 1888.

Buitenland.

Engeland. De Pan-anglikaansche synode en het Presbyteriaansch concilie.

De bisschoppen, in de Pan-anglikaansche synode te London vereenigd, hebben zich ook beziggehouden met de vraag, in welke verhouding de Anglikaansche kerken buiten Engeland tot die van Engeland behoorden te staan. In Noord-Amerika waren er tot voor 50 jaren geen zelfstandige bisschoppen; later werden de bisschoppen in de koloniën door de Engelsche kroon benoemd, met de verplichting om aan den aartsbischop van Canterbury onderworpen te zijn. Doch dit was slechts een onderwerping in schijn; althans, de Episcopale kerken in de koloniën gingen zich van lieverlede meer zelfstandig ontwikkelen. Bisschop Seligen van Nieuw-Zeeland was de eerste die zijne kerk vrij maakte en een soort van synodale zelfregering invoerde; hem volgde bisschop Gray in Zuid-Afrika, en zoo vervolgens alle koloniën, behalve Indië. In de Engelsche wet verhiel men de koloniale kerken tot kerkelijke provincien, terwijl aan den bisschop in een hoofdstad de titel van Metropoliet gegeven werd, omdat hij over de andere bisschoppen gesteld was, met dien verstande, dat hij zijn macht enkel uitoefende als delegaat van den aartsbischop van Canterbury. Zoo werd Sidney de zetel van den Metropoliet van Australië, Christchurch van Nieuw-Zeeland, de Kaapstad van Zuid-Afrika. De Engelsche theorie bleef echter in de praktijk niet uitvoerbaar. In Zuid-Afrika weigerde bisschop Colenso gehoorzaamheid aan zijn Metropoliet Gray en werd daarom door dezen afgezet. Colenso appeleerde bij de Engelsche kerkelijke overheid, door welke hij in het gelijk gesteld werd. Bisschop Gray wilde het daar echter niet bij laten; hij wederstond Colenso, omdat hij een ontkenner was van de leer der Drieëenheid; hij wijdde daarom een ander geestelijke tot bisschop, terwijl Colenso door den staat als bisschop erkend bleef. Aan dezen tweespalt kwam eerst door Colenso's dood een einde.

De Pan-anglikaansche synode schijnt nu aan de metropolieten den titel van aartsbischoppen te willen geven, terwijl aan den aartsbischop van Canterbury het primaat onder de aartsbischoppen en metropolieten zal geschonken worden. Tot hertoe ontwikkelden zich de Episcopale kerken buiten Engeland tamelijk zelfstandig; het komt ons voor, dat men nu een poging gewaagd heeft om de Episcopale kerk tot een groot geheel te vereenigen, door de aartsbischoppen ondergeschikt te maken aan den aartsbischop van Canterbury. Eenmaal een hiërarchie duldende, moet men steeds veranderen, en daarom verwondert het ons niet, dat men den aartsbischop van Canterbury tot een soort van paus over alle Episcopaten wil maken.

Wij merken echter hier op, dat de Pan-anglikaansche synode niet bevoegd is om bindende besluiten te nemen; toch zal het blijken, dat ze een machtigen invloed heeft uitgeoefend. Tot groote voldoening voor de hoogkerkelijke leiders de aartsbischop van Canterbury de godsdienstvereeniging, waarmede de synode werd gesloten; hij plaatste zich daarbij aan het oostende van het altaar. Volgens de langkerkelijken had hij ten noorden van het altaar den dienst moeten verrichten.

Minder belangrijk achten wij de vergadering van het Presbyteriaansch concilie te London, waarin vele kerken van Engeland, Amerika, Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, Zwitserland, België, Frankrijk, Italië, Spanje enz. vertegenwoordigd waren.

Zij willen niet verheffen, dat wij een treurigen indruk hebben van dit concilie. Zeer misgaat ons althans wat wij van de prediking van Dr. Dykes, waarmede het concilie begon, vernamen. Deze leerde, dat men in de dagen der reformatie, helaas, te veel verdeeld was geraakt over kleine, ingesleten verschillen. Dr. Dykes beweert dus hetzelfde als de mannen van de wie in Duitsland, die het verschil tusschen Lutherisch en Gereformeerd voor onwezenlijk verklaren en daarom voor een smelting der beide kerken zijn. Doch meermalen hebben wij aangehouden, hoe daar waar het in Duitsland tot een eenheid kwam, het waarlijk niet tot bloei der gemeente geweest is.

Behalve eenige cijfers, welke in de verslagen opgegeven werden omtrent de getalsterkte der Presbyterianen over de geheele wereld en omtrent de sommen gelds, door hen voor Christelijke doeleinden beigezigt, werden er niet vele dingen besproken, welke onze belangstelling opwekten.

Niet, dat er geen stichtelijke toespraken gehouden werden; niet, dat er geen verblijdende berichten gegeven werden omtrent den Zendingssyver der verschillende Presbyteriaansche kerken. Maar het komt ons voor, dat men al die dingen evengoed elders had kun-

nen verhandelen. Ons dunkt, dat op een Presbyteriaansch concilie de vraag aan de orde had moeten zijn: 'Wat te doen om de afwijkingen der meeste kerken van de Presbyteriaansche kerkenordeningen te stuiten?' Wel sprak Dr. Thomson van Edinburgh over de roeping der onderlingen, doch al gaan volgens het advies van dezen doctor de onderlingen de leden der gemeente bezoeken en al waken zij over de jeugd, daarmede zijn de kerken nog niet van hare doolwegen afgebracht. Wij meenen, dat hetgeen bij het Presbyteriaansch concilie te London besproken is, even goed in een vergadering van de Evangelische Alliantie had verhandeld kunnen worden. Nadere berichten omtrent zijn handelingen, bevestigen, dat deze vergadering treurig verliep. Den 5den Juli hield Dr. Dods een lezing in het concilie over de vraag: 'In hoeverre is de kerk voor het scepticisme (twijfelzucht) van onzen tijd verantwoordelijk?'

Opvallender is in den laatste tijd van zoogenamd geloofge zijde niet gesproken. Dr. Dods beweerde, dat de tegenstanders het Christendom niet kunnen, dat zij een Christen houden voor iemand, die bereid is de grootste ongerijpigheden aan te nemen, als een kleinigheid, lichtschuw wezen. En daarvoor is de kerk verantwoordelijk. Zij heeft het geloof in Christus laten worden tot een geloof aan een tal van leerstellingen. De kerk moest niets meer eischen dan Christus zelf gedaan heeft: Hem navolgen. Dit was ook de gedachte van van Shillingaleet en Taylor. Men moet het geloof in Christus niet verwarren met het geloof aan den Bijbel of met een bepaald leer der verzoeking. Dit schiet af. Het brandend vraagstuk, waarin Christenen en ongelovigen uiteengaan, is de opstanding van Christus. Ook heeft de kerk schuld aan de twijfelzucht welke zich openbaart, omdat zij den indruk geeft, alsof men kieren moet, of men den Bijbel geheel aanneemt of geheel verwerpt. Zoo is Renan tot ongelof gekomen.

Zoo ging deze doctor voort, en verkondigde stellingen, die ten onzent elke Groninger of wel modern zou kunnen verdedigen.

Den 7den Juli sprak de predikant Bersier van Parijs over de godsdienstvereeniging.

Deze predikant hield het er voor, dat de wijze, waarop kerk gehouden wordt, veel te droog is en dat alles daarbij op den prediker gelegd wordt. Men moet gemeenschappelijk eene belijdenis van zonde in de twaalf artikelen uitbreken; behalve de psalmen moesten andere liederen gezongen worden; de kerk moest de kunst niet verwerpen, en overnemen van de oude liturgien, in de eerste eeuwen in de kerken gebruikelijk; hij voor zich wilde liever zonder vleesch dan zonder muziek leven. Dr. Apple sprak zelfs van een litanie en van 'het heilige kerkelijke jaar' met zijne feesten. Dr. Donald-Fransen verwierp zelfs het vrije gebed van den voorganger.

Zulke woorden bleven niet zonder wederpraak; velen, voornamelijk dames, verlieten op in het oog vallende wijze de vergadering en twee Schotten protesteerden tegen de ketterij; zij wilden bij Gods Woord blijven; wanneer de kerk dit te allen tijde gedaan had, zou de geheele kerk Presbyterisch zijn.

Den 10den Juli protesteerden sommigen nog krachtig tegen de valse leer, welke Dr. Dods verkondigd had; het comitè werd ernstig berispt, dat het dien spreker het woord had laten voeren. De vrienden van Dods noemden zijn betoog 'onvoorlichtig', maar het was uitgesproken, en al verklaarde ook Dr. Hall, dat het concilie zich tegen hem had verklaard, door stemming werd daaromtrent niets uitgesproken.

Het jammerlijkste had nog den 12den Juli plaats. Dr. Fraser had een bezwaar in te brengen tegen de Anglikaansche kerk. De aartsbischop van Canterbury had toeh tot de Nestorianen in Perzië, die daar een zielental van slechts 100000 hebben, onder welke Presbyteriaansche zendelingen sedert 50 jaren arbeiden, Anglikaansche priesters gezonden en daardoor het werk der oude zendelingen verstoord. Het concilie nam een resolutie aan, waarbij tegen die handelingen werd geprotesteerd. Dr. Fraser stelde daarna voor om de Pan-anglikaansche conferentie van bisschoppen een broederlijken groet tse te brengen. En op welken grond? Het is schier ongelooflijk. Op grond dat de Presbyterianen ook Episcopaten zijn; in hunne onderlingen hadden zij meerdere bisschoppen (opziens) terwijl de Episcopaten slechts één bisschop hadden! Dr. Fraser zeide ook, dat de Engelsche bisschoppen meerdere toewijding zucht wenschten. Wel vond hij ernstige weerspraak; doch ten slotte werd zijn voorstel toch aangenomen.

Dit was de slotsce en zal, dunkt ons, ook wel het einde zijn van de Presbyteriaansche alliantie. Door de mannen van de Engelsche hiërarchie te gaan complimenteeren, zijn zij de begrafenis van hun bond gaan bestellen. Praktisch met had de samenkomst, omdat men besloot, dat op het gebied der zending de Presbyterianen zouden samenwerken, opdat verlies van krachten en aan geld zou worden voorkomen. Op dit oogenblik arbeiden in Indië 13 onderscheidene Presbyteriaansche genootschappen. Ook werd nog een algemeen secretaris benoemd. Wij denken niet, dat deze veel te doen hebben zal. Dergelijke losse vergaderingen als die van het Presbyteriaansch concilie kosten veel geld, en de uitkomsten zijn zeer mager. Op den duur heeft men er geen offers voor over, om stichtelijke of onstichtelijke toespraken te hooren of wat twistredenen te vernemen.

WINCKEL.

Door Hinderen.

De vogels.

Een poos geleden hebben we, meen ik, eens een antwoord gegeven op de vraag: hoe oud de vogels wel kunnen worden. Thans komt ons daaromtrent iets onder de oogen, dat erij nauwkeurig zegt wat we dienaangaande weten. Het is echter nog al moeielijk nauwkeurig iets over den levensduur van enkele soorten te zeggen, daar een vogel in de kooi niet zoo oud wordt als die in vrijheid leven.

Den hoogsten ouderdom bereikt de zwaan, waarvan ons de overlevering mededeelt dat hij atom is en in de laatste oogenblikken zijns levens een zacht weemoedig gezang aanheft, den 'swanenzang'. Men beweert dat hij 300 jaar oud wordt. De natuuronderzoeker Naumann noemt in zijn werk, de vogels van Duitsland, daarvan een voorbeeld; en ook door anderen wordt deze bijna ongelooflijke mededeeling bevestigd.

Op hem volgt de valk, waarvan Knauer in zijn Natuurlijke Historie verhaalt, dat men

vogels van deze soort heeft gekend die 162 jaar oud zijn geworden. Een zelfden ouderdom, misschien een nog hooger leeftijd, bereiken de gieren en de adelaars. In het jaar 1719 stierf een steenadelaar, die 104 jaren vroeger gevangen was en vóór dien tijd misschien reeds een reeks van jaren geleefd had. Een wikkoppige gier, die men in het jaar 1706 had gevangen, stierf in het jaar 1824 in een diergaarde te Schönbrunn bij Weenen en bereikte alsoo in gevangenschap, den eerbiedwaardigen leeftijd van 118 jaar.

Ook papegaaien moeten zelfs in gevangenschap, het 100 jaar en daarboven kunnen uithouden. De beroemde Humboldt verhaalt van een Aturen-papegaai, die door Indianen gevangen werd. Zij verstonden hem echter niet, daar hij de taal van een reeds uitgestorven stam der Aturen sprak.

Evenaals de roofvogels en papegaaien, zoo zien ook de water- en moerasvogels gansche geslachten van menschen komen en gaan. Eiderganzen heeft men over de 100 jaar oud zien worden. En een geleerd heer merkt op: 'de lange levensduur is voor de vogels een vergoeding, wijl zij niet zoo sterk vermenigvuldigen en wegens het vernielen van hun broedsel. Een voorbeeld: Op het kleine Schotsche eiland St. Kilda worden jaarlijks meer dan 20,000 Fungo's en een ontelbare menigte eieren, van de groote Topil door de menschen verzameld, en alhoewel deze vogels slechts jaarlijks één ei leggen en 4 jaar noodig hebben om volwassen te worden, zoo vermindert hun aantal tot op dit oogenblik nog niet. Van de broeiplaatsen op het eiland Sylt worden jaarlijks ongeveer 30,000 meeuwen- en 20,000 zeevalvewieren uitgevoerd, en het schijnt dat ook daar, terwijl men het verdrijven der vogels vernijdt, totnu toe geen vermindering gekomen is. Zulke vogels moeten alsoo een zeer hoogen ouderdom bereiken, daar zij anders reeds lang waren uitgestorven.

Ook de doch jong en oud zoo gaarne gehoorde lentebode, de koekoek, bereikt een zeer aanmerkelijken ouderdom. Men hoorde eens zoondigen vogel, dien men licht herkende aan zijn roep waaraan iets ontbrak, 32 jaar achtereen in hetzelfde bosch.

Een zeer langen levensduur heeft ook de raaf. De reeds hierboven genoemde natuurkundige Naumann veronderstelt dat deze 100 jaar oud wordt, en van elksters heeft men voorbeelden, dat zij het 20—25 jaar in gevangenschap uithielden.

Van onze kippen weten wij dat zij 15—20 jaar kunnen leven. De fazant kan het tot 15, de kalkoen tot 16 en de duif tot 10 jaar brengen. De kleine zangvogels leven ongeveer 8—18 jaar: een nachtegaal houdt het in gevangenschap hoogstens 8—10 jaar, een meer van 12—15 jaar uit. Zoo ook de kanarievogels.

HOOGENDOORN.

Gereformeerde Gezindheid.

Ned. Geref. Kerken.

ZWETAL: Haarlem, J. Langhout te Anjum, K. Fernhout te Zwaltwil, L. H. Wagenaar te Heeg, G. van Goor te Benschoten, J. D. van der Velden te Buitenvoort en W. van den Bergh te Voorthuizen. — Deventer, J. Langhout te Anjum, J. C. van Schelven te Dieren, E. J. Homont te Ophoven, S. Sleeswijk Vries te Rijsoord, P. Broekhuizen te Sliebroek en K. Selma te Lemmer.

DRENTHE: St. Anna-Parochie, Van Kasteel te Kolthout, Peet, cand. aan de V. U. en Weijer, cand. aan de V. U.

BRONKHOF: Grootenoot, H. J. Reijl te Zeevohoven — Groningen (zie maas), L. Wagenaar te Heeg — Zaandam, H. H. Veder te Schiedam — Maassluis, D. Kollberg te Amsterdam. — Rijlaard, D. J. B. Weijers, cand. aan de V. U. — Meppel, J. Langhout te Anjum.

AANROEPEN: Vlaardingen, T. T. W. Raman, enserpred. te De Bilt.

BRONKHOF: Stad aan 't Haringvliet, T. T. W. Raman te De Bilt. — Vlaardingen, J. J. Westerbeek van Rotterdam te Middelburg.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

TWETAL: Heerenveen, Jongstra te Eeinge en Westerhuis te Veenhuizen.

BRONKHOF: Oud-Loosdrecht, J. Dijk te Stroobos — Schiedam, T. Bos te Breda. — Haarlemmer, G. Stad te Baflo. — Kampert, B. Vennema te Vlietingen.

AANROEPEN: Blerum, H. H. Folkers te Rijnveen. — Hasselt (G. Zwolle), G. J. Breukelaar, cand. te Aalten.

BRONKHOF: Dierckx en Heinkenszand, G. J. Breukelaar, cand. te Aalten. — Breda, G. A. de Jong te Schiedam.

Synodale Genootschapskerk.

DRENTHE: Groot: S. L. van Sten Callenfeld te Heerde, D. Jansen te Heemse en P. N. Pilaar te Rhemen. — Almar: Berckelbach van de Spreiweil te Herveld, Van Lindens te Voorst en Reeste te Vlietingen.

TOEGANG VAN BEROEP: Munster (G. Francker), W. van den Berg te Well en Amersfoort, A. C. (G. Zalt Bommel), G. Geldermalsen, A. J. Loois te Veenendaal.

BRONKHOF: 's-Graveland, E. J. Houtoot te Ophoven (G. Tiel). — Harin, H. J. ter Haar Romeny te Marum. — Lunteren (gem. Ede), S. Sleeswijk Vries te Rijsoord. — Oltwil (G. Heusden), J. Huischer te Renswoude. — Schiedam, G. J. van Linburg te Thunen van den Amstel. — Gouda, G. J. Dordrecht, E. Loois te Grijpkerke. — Woudingen, J. Bolkestein te Langerak. — Maassluis, N. G. J. de Minjer te Hoog-Rokland (Z.H.). — Zaandam, W. van der Bete (Callenfeld te Reestge en Everdijk. — Roven, J. Kolk te Goudaard. — Sloten (G. Amsterdam), W. van Roggen te Hardsweld (G. Dordrecht). — Pijnacker (G. 's-Gravenhage), L. J. Blanton Heinkens te Breda en Lathum (G. Zeeu). — Tiel, J. van der Frietland, P. Elzinga te Blyvoornbroek. — Wilsom (G. Weidus), P. H. Wiersma te Genemuiden.

AANROEPEN: Oegstgeest, A. J. Rullis te Scherpenzeel (Geld.). — Willem, P. F. van den Steen te Charlois. — Harin, H. J. ter Haar Romeny te Marum.

BRONKHOF: Gamen (G. Zalt Bommel), S. Sleeswijk Vries te Rijsoord. — Nijmegen, C. A. E. H. Westerbeek van Breda te Meerkerk. — Breda, J. J. van Walsum te Noordwijk aan Zee (G. Leiden). — Tiel en 't Waal, B. Wouda te Nieuwekerk. — Amelsel en Tienhoven en Oudermidum, W. de Lange te Bochem. — St. Philippusland, T. J. Westrik te Schiedam. — Nijega en Elanhuizen, H. J. Westrik te Oud-Vossemeer. — Vlaender en Peperga, W. P. M. Moulton te Runen. — Lierden, P. H. Verstoep te St-Pancras (G. Almar). — Honswijk, B. Wouda te Oudekerk. — Morra (G. Dordrecht), E. A. Reijl te Breda. — Akerende, E. M. van Hensbergen te Laren (G.). — Angerlo (Geld.), A. de Haan te Vlieten (G. Utrecht). — Zeijp, G. van Kempen te Soesterberg. — Latten, J. Heeringa te Verhorne. — Leerdam, H. H. van der Aalst. — Kubaard, J. Bolkestein te Langerak. — Almar, H. A. E. Heinkens te Amersfoort.

Advertentie.

Dankbetuiging.

voor de vele blijken van deelneming, zoowel van hier als elders ondervonden, bij onze vijf en twintigjarige echtvereeniging.

W. F. LANSRACH.
T. LANSRACH, geb. STRUIK.
Nichterscht, 27 Augustus 1888.

ADMISSIE-EXAMEN.

Het eerstvolgend examen der toelating tot de lessen, aan de Vrije Universiteit gegeven, zal D. V. worden aangenomen Dinsdag 18 September. Hun, die zich daaraan wenschen te onderwerpen, wordt verzocht zich met opgave van onderdom, woonplaats en der faculteit, waarin zij wenschen te studeren, schriftelijk aan te melden bij den ondergeteekende vóór of op den 11den September.

Dr. des. der litter. fac.
Dr. J. WOLTER.

Aan den boekhandel der Weesinrichting te Neerboch alsmede bij elken soliden boekverkooper, is te bekomen:

„De Hollandsche Gereformeerde kerk in Amerika”, door Rev. N. H. DOSKER.

(Bestaande 280 pagina's druks en voorzien van het portret des schrijvers.)
Prijs f. 1.25 in fraalen band f. 1.60.
P. J. MILBORN te Nijmegen, uitgever.

MAR. BREEBAART,

Damrak 23, Amsterdam.
Grootste specialiteit in ORGELS voor
Huis, School, Zaal en Kerk.
Catalogi op aanvraag franco.

Vrije Universiteit.

Bij de 'voorloopige' Synode waren twee voorstellen ingediend betreffende de ondersteuning van studenten en aanstaande studenten. Het een, van de Classe Arnhem enz., luidende als volgt:

„De Classe dringt er op aan, dat de Synode zich tot de onderscheidene kerken wende met een schrijven, waarin aangedrongen wordt op het houden van een vollete ieder jaar, in iedere kerk, ten behoeve van 1°, de Vrije Universiteit, 2°, het Gymnasium te Zetten, 3°, en 4°, de Studiefondsen aan die stichtingen verbonden enz.”

En het andere van de Classe Amersfoort:

„De Synode neme maatregelen om Art. 19 der Kerkenorde uit te voeren.”

Ik heb de vrijheid genomen het eerstgenoemde voorstel te ondersteunen; ook op grond van rechtige en ordelijke administratie; alsmede, om ook in den weg der barmhartigheid en der dienende liefde het rapport tusschen Kerk en School levendig te houden.

De Synode heeft goedgekeurd, dat met alle waardeering van het doel waarmede dit voorstel gedaan werd, de uitvoering van dit doel in beginsel anders moet opgezet worden. De 'acta' melden ons dienaangaande het volgende:

„Na ernstige bespreking wordt door de Synode als beginsel vastgesteld, dat de Classen in eigen kring moeten werkzaam zijn, om jongelieden, aan wie de Heere blijbaar de bijzondere gaven en begaften schonk, welke goede verwachting geven, dat zij als dienaars des Woords met vrucht in de kerken zullen kunnen arbeiden, zoo zij minder bemiddeld zijn, tot de studie in staat te stellen.”

En verder: „de kerken hebben te zorgen, dat universitaire en andere studie-fondsen voor deze zaak overbodig worden.”

En dan ook nog: alle collecten en aanvragen, die nog ten bate dezer fondsen geschiedten, zijn een aanklacht tegen de kerken.”

Een volgende maal hoop ik op dit besluit uwe aandacht nader te vestigen; doch deze keer zij het genoeg u met bescheiden nadruk te herinneren, dat alle baten ten behoeve van onze onbemiddelde studenten voor 't oogenblik nog komen moet door middel van het Studiefonds. En weet ik niet beter te doen, dan met groote letter u het gevoelen van de synode, in dezelfde acta verneld, mee te deelen.

„Tusschen behooren zij (namelijk de studie-fondsen) ten zeerste gewaardeerd en gesteund te worden, zoolang zij noodig blijven.”

Dr. Hartog.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:
Aan legaten: door den heer W. C. van Minster, te Leeuwarden, 1/3 der nalatenschap van Wed. Huisman geb. Bruin f. 435. Aan contributies: door den heer R. Blokland te Werkendam f. 16.50; van J. H. D. te V. f. 2.50. Aan schenkingen: door den heer N. G. Geelkerken, notaris te Utrecht, van N. N. f. 600; door Ds. E. C. van Baerle, te Wageningen, uit de catechismatiebus f. 5; door Ds. J. Teves Trn. te Weisinge-Sauwert van N. N. f. 30; door den heer T. V. Vellinga te Oosterend f. 5; door de Administratie van De Standaard f. 1; gevonden in het kerkregister der Chr. Ger. gemeente te O-Berlaard f. 2.50; door den heer P. Koopman te Putten, van N. N. f. 5; geconfecteerd in 'Maison Strouken' M. D. f. 50.

Voor de Medische Faculteit:
Van een Vriendenkring te Amsterdam, 210 gvan om op te wekken tot geven f. 1.20, 210 dito f. 1.20, 232 dito f. 1.20, 242 dito f. 1.20, samen f. 4.80; door Dr. Wagenaar te Heeg, dankoffert f. 2.50.

Voor het Hospitaal:
Door Ds. H. te U. van H. L. f. 3; door den heer P. Koopman van N. N. te Putten f. 2.50; door J. B. te S. voor 't lezen van De Heraut f. 1.25 door J. v. K. te Kollum van de halvetuistvereeniging f. 12.50.

Voor het Studiefonds:
Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: door Ds. J. Teves Trn. te Weisinge-Sauwert van N. N. f. 30; door den heer G. Kuypert te Sprang, collecte f. 15